

Obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst

10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7§ kyrkoordningen

Domkapitlet i X stift beslutade den 16 januari 2015, efter biskopens godkännande, att förklara f.d. komministern i X domkyrkoförsamling K åter behörig att utöva kyrkans vigningstjänst som präst. K hade den 3 september 2008 på egen begäran förklarats obehörig att utöva vigningstjänsten.

A, B och C (nedan A m.fl.) har yrkat att Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar ska pröva om biskopen på ett fullgott sätt, med hänsyn till ärendets känsliga natur, kan anses ha gjort allt som krävs för att åstadkomma ett så heltäckande beslutsunderlag och fatta ett så rätt beslut i ärendet som möjligt. De har vidare yrkat att Ansvarsnämnden ska pröva om biskopen genom att fatta beslutet om att återinsätta prästen i ärendet, och på det sätt det skett och kommunicerats, i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha, om biskopen har beslutat och hanterat ärendet i enlighet med kyrkans ordning, tro och lära samt om biskopen i allt har levt upp till sina vigningslöften.

D har yrkat att Ansvarsnämnden ska lämna anmälan utan åtgärd.

UTREDNINGEN I ANSVARSNÄMNDEN

A m.fl. har till stöd för sin anmälan anfört bl.a. följande.

"Bakgrund

I Svenska kyrkan skall, enligt kyrkomötet och kyrkans ordning, nolltolerans mot sexuella övergrepp råda. Därför är det nödvändigt att reagera på ett fall som beslutats av biskopen i X och som vittnar om det motsatta: Att skyldigheten att säkerställa nolltoleransen inte följs av biskopen i X stift och stiftets domkapitel där biskopen är ordförande. Att nolltoleransen inte följs ser vi som ytterst allvarligt och anmäler därför biskopen i X stift, D (här kallad biskopen), till Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar. Vi gör det därför att vi reagerar mot att domkapitlet och biskopen i januari 2015 beslutade att en präst, som tidigare på egen begäran frångått ämbetet för att ha utsatt minst två ungdomar i sin egen verksamhet för sexuella övergrepp, får ämbetet tillbaka. Beslutet att ge prästen ämbetet tillbaka väcker mycket starka känslor hos de utsatta flickorna, anhöriga till flickorna, berörd personal som fick ta hand om flickorna, kyrkans medlemmar och allmänheten. Detta skadar kyrkans förtroende på ett väsentligt sätt liksom biskopens anseende. Tidigare biskopen E, som skiljde prästen från ämbetet vid händelsen 2008, kritiserar också det nu av biskop och domkapitel fattade beslutet att låta prästen återfå ämbetet.

Omständigheten i detta fall är att det under år 2008 uppdagades att en präst (här omnämnd som prästen) i X domkyrkoförsamling haft sexuella förbindelser med två av ungdomarna i distriktskyrkor, Zkyrkan, som han varit ansvarig för. Vid ett konfronterande erkände prästen direkt för sin arbetsgivare, domprost F och kyrkorådets ordförande G, och stiftets dåvarande biskop E. Han stängdes omedelbart av från sin tjänst som präst i församlingen och blev av med sin tjänst hos arbetsgivaren X domkyrkoförsamling. Han skiljdes senare från sitt ämbete på egen begäran av biskop E och domkapitlet i X stift. Mer om händelseförloppet finns att ta del av via X domkyrkoförsamlings hemsida.

Vid ett extrainkallat domkapitelsammanträde, 16 januari 2015, återfick prästen sitt ämbete och möjligheten till att åter ta tjänst som präst bland ungdomar i församling. Vilket ansvar tar inte biskop och domkapitel på sig om detta sker igen, vilket erfarenhetsmässigt kan anses troligt. Varför följs inte beslutet om nolltolerans mot sexuella övergrepp? Den 12 februari 2015 publicerade Y-media en första artikel om detta beslut vilket var första gången som det kom till vår och allmän kännedom. Beslutet har dessvärre inte gått att överklaga eftersom den enda som kan överklaga beslutet är prästen själv, vilken troligen inte skulle utnyttja denna möjlighet eftersom han på egen begäran ansökt om att få tillbaka sitt ämbete av biskop och domkapitel. Sedan de som drabbats av prästen reagerat, vi reagerat och många av kyrkans medlemmar reagerat starkt över domkapitlets beslut har ärendet blivit uppmärksammat och publikt. Ärendets känsliga och viktiga natur och biskopens, domkapitlets och dess sekreterares hantering av ärendet har i vår mening på ett avsevärt sätt skadat förtroendet för Svenska kyrkan och X stifts biskop och domkapitel.

Grunden för yrkandena

1. Brister i underlag och informationshämtning inför beslut

Vi menar att biskopen inte på ett fullgott sätt beaktat de omständigheter som låg till grund för händelserna vilka frantog prästen ämbetet 2008. Biskopen har heller inte på ett fullgott sätt utrett omständigheterna före och/eller efter 2008. Vi menar att detta underlåtnande har gjort att biskop och domkapitel inte inhämtat ett tillräckligt underlag för att kunna fatta det beslut man gjorde: Att prästen den 16 januari 2015 återfick ämbetet som på egen begäran frantogs honom.

Biskopen har t ex valt att inte inhämta kunskap från de utsatta flickornas berättelser som de idag kommer fram. Troligen inte heller undersökt om det funnits eller finns fler fall av sexuellt utnyttjande under och/eller efter den tid prästen tjänstgjort i församlingen. Biskopen har heller inte inhämtat uppgifter från km H, som var ansvarig präst för stiftets hantering av sexuella övergrepp vid den tiden övergreppen begicks, om de utsatta flickornas berättelse. Detta trots skriftlig uppmaning att göra detta från en av prästens tidigare och nära kollegor, sjukhusprästen I, som var en av de första som fick veta omständigheterna - - -.

2. Beslutet brister i etiskt omdöme

Vi står frågande inför att biskopen och den särskilt utsedda utredningsgruppen medvetet har valt bort väsentlig information i sin bedömning av prästens lämplighet att åter verka som präst. Stora brister verkar också finnas i bedömningen av helhetsbilden av prästens agerande i sin församling (Bilaga 2). De sektliknande förhållanden som omgivit prästen och hur han beskrivs som manipulativ eller karismatisk är omvitnat och hade inte varit svårt att utreda vidare. Det hade enligt vår mening räckt med ett enda samtal (Bilaga 3). Men av någon anledning väljer biskopen och domkapitlets särskilt tillsatta utredningsgrupp att inte göra detta vilket vi ser som högst bristfälligt i den noggranna undersökning som vi anser måste ligga till grund för ett beslut om lämpligheten av prästen idag. Underlåtnheten att göra en fullgod och tillräcklig undersökning, när en sådan har funnits vidhand och inte varit svår att ytterligare utföra, har lett till omfattande skada för berörda och den kyrka och det stift biskopen vigts till biskop för. Vi anser inte att beredningen av det underlag som leder fram till detta beslut på något sätt kan anses vara fullgott, enligt kyrkans ordning eller i enlighet med en biskops vagningslöften. Vi menar att biskopen genom detta handlande agerat mot sina egna vagningslöften och på ett avsevärt sätt skadat det anseende en biskop bör ha, inte följt kyrkans ordning och förbrukat kyrkans och människors förtroende.

3. Brister i hantering av allmänhetens reaktioner

I dagens kyrka och samhälle är det viktigt att beakta det öppna kommunikations- och informationsområdet. Det finns en förväntan på en transparens i allt som sker på ett nytt sätt och det går inte att hävda kyrklig hierarki och ålderdomlig patriarkal struktur i ett demokratiskt svenskt samhälle år 2015. Särskilt inte när det gäller att kommunicera för samhället och kyrkan känsliga och viktiga beslutsprocesser. Även om kyrkostrukturen är av sådan natur att dess struktur måste följas så är inte det detsamma som att det är så kyrkan skall kommunicera med sina medlemmar och allmänheten. Än mindre så gentemot de som berörs i detta ärende. Sedan detta beslut blev känt i februari 2015 har den upplevda tystnaden och maktspråket från biskop och domkapitel orsakat en mediastorm och vi menar att biskopen borde ha förutsett eller åtminstone insett detta som en biskop för sin kyrka i tiden. Uppmaningarna att göra så är och har varit flera. I stället har biskopen undvikit att kommentera sitt beslut och valt att lägga locket på vilket upprört och berört många.

Bilden som framträtt genom biskopens agerande är bilden av en otidsenlig och för människors lidande och nöd okänslig myndighetskyrka. Vi anser inte att biskopen varit pastoral nog, eller haft insikten av att vara tillräckligt öppen och därmed tagit tillräckliga pastorala hänsyn vilket man kunde ha förväntat sig av en biskop i Svenska kyrkan. Därmed har biskopen bidragit till att förvålla en situation som skadat den kyrka och det stift han har ansvar för. Enligt kyrkoordningen skall svenska kyrkan vara en öppen demokratisk folkkyrka. Den bild av kyrkan som biskopen förmedlat under en längre tid är det motsatta, nämligen en sluten odemokratisk kyrka som är stängd för insyn och hierarkisk i sitt sätt att kommunicera med omvärlden. Vi anser att biskopen härigenom har brutit mot sina vagningslöften, skadat det anseende en biskop bör anses ha och agerat emot kyrkans ordning, tro och lära."

A m.fl. har inkommit med kompletteringar samt bifogat bl.a. yttrande från I, tidigare komminister i X domkyrkoförsamling, daterat den 15 mars 2014, ställt till biskopen och domkapitlet.

D har yttrat följande.

"Bakgrund

2014-03-12 inkom en ansökan från K (nedan kallad K, som i komminister) om återinträde i vigningstjänsten som präst. Vid domkapitlets sammanträde 2014-03-24 uppdrogs åt domarledamoten J och mig som biskop att genomföra en utredning med hjälp av lämpliga kompetenser. Vi knöt omedelbart den prästerliga ledamoten L och förre stiftspsykologen M till gruppen, och dessa fyra kom att utgöra beredningsgrupp i ärendet. För mig som biskop var det särskilt värdefullt att ingå i gruppen eftersom jag därigenom skulle få en än stabilare grund för mitt ställningstagande enligt 31 kap. 13 § kyrkoordningen. Under tiden fram till och med december 2014 genomfördes en utredning av beredningsgruppen med inhämtande av vittnesmål muntligt och skriftligt, heldagsintervjuer i olika konstellationer med K och överläggningar i beredningsgruppen med återrapportering till domkapitlet. Enskilda samtal fördes med K av psykologen och biskopen, vidare samtal med domarledamoten och prästerlig ledamoten samt intervjuer med hela gruppen.

I sammanträde i beredningsgruppen i november förutsågs att beredningsgruppen skulle kunna lämna ett beslutsförslag vid årsskiftet. Då domarledamoten hade förhinder vid de båda första sammanträdena 2015 och ärendet därför annars skulle få vänta till i april, lades ett extra sammanträde in 2015-01-16 med endast detta ärende på dagordningen. Domkapitlets sekreterare kontrollerade noga möjligheten ledamöternas möjlighet att närvara till närvaro vid detta första sammanträde. Fråga väcktes om vilken sammansättning domkapitlet skulle ha vid sammanträdet. Efter samråd med rättsavdelningen på nationell nivå fann juristerna (domkapitlet sekreterare och domarledamoten) och jag att den rimliga tolkningen av kyrkoordningens text innebar att vid beslut i detta ärende, som handlade om behörigheten för en präst som begärt obehörigförklaring när han var präst i en församling på Y skulle domkapitlet i den ordinarie sammansättningen med enbart Y-representation delta. Samtliga ordinarie ledamöter deltog i sammanträdet, utom domprosten, som efter sammanträdet anmälde att han fått oväntat förhinder. Hans ersättare, som fanns på plats, gick därför in som beslutande. Domkapitlets beslut att återge K behörigheten att utöva vigningstjänsten som präst var enhälligt.

Rättslig bakgrund till domkapitlets beslutsprocess

Polisiärt

Enligt Polismyndighetens noteringar hade 2008-06-25 en polisanmälan gjorts som polisen rubricerade 'Sexuellt utnyttjande av beroendeställning'. Händelserna som anmäldes hänfördes till året 2007. 2008-07-08 avskrevs ärendet av kammarråklagare - - - med motiveringen: 'Det finns inte längre anledning att fullfölja förundersökningen' då 'Det saknas anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats.'

Kyrkorättsligt

K begärde själv att bli skild från vigningstjänsten på anmodan av dåvarande biskopen E:

'Jag gjorde som preses i domkapitlet klart för K att om vi drar detta i domkapitlet är avsättning enda möjliga påföljden, men ville dock om möjligt undvika en mediasandal som på det lilla Y allvarligt hade skadat de utpekade flickorna... Därför gav vi K möjligheten att själv begära entledigande och undvek skrivelser.'

Vidare sade K själv upp sig från sin tjänst, enligt muntligt vittnesmål av domprosten, senare upprepad på X domkyrkoförsamlings hemsida i mars 2015:

'En kort tid efter det att det hela hade uppdragats skrev prästen till församlingen och begärde att få sluta sin tjänst i X domkyrkoförsamling. Vilka bevekelsegrunder som låg till grund för detta beslut känner inte församlingen till. I och med hans skrivelse om att få sluta sin anställning i församlingen upphörde all formell relation mellan prästen och församlingen. Hans anställning i X domkyrkoförsamling var därmed avslutad. Detta var på sommaren 2008.'

Eftersom ärendet inte blev föremål för någon utredning i domkapitlet 2008 och K dessutom själv sade upp sig från sin tjänst i X domkyrkoförsamling finns ingen officiell dokumentation i ärendet såsom vid en domkapitelbedömning eller från en förhandling om uppsägning på saklig grund eller dylikt. Detta har naturligtvis varit en försvarande omständighet vid domkapitlets beredning av ärendet och lett till stor tidsåtgång för utredning för såväl för mig i mitt uppdrag som biskop och domkapitlets ordförande, som för domkapitlets beredningsgrupp.

Bakgrund till Domkapitlets beredning

Under hösten 2011 blev jag kontaktad av K som ville ha ett samtal med mig om eventuell möjlighet att återfå behörigheten som präst. Han hänvisade till att min företrädare sagt att det skulle vara möjligt att efter tre till fem år få behörigheten omprövad efter att man själv av sagt sig behörigheten.

Mina första åtgärder var då att kontakta (a) biskop E, (b) domprost F och (c) stiftets före detta kontaktperson vid sexuella övergrepp H.

- a) I telefonsamtal med E bekräftade denne att han, när han erbjöd K möjligheten att själv ansöka om skiljande från vigningstjänsten, 'nog uttryckt mig ungefär så', men egentligen med tre till fem år menat att innan det gått tre år var det inte någon mening att kontakta biskopen för att påbörja en eventuell prövning.
- b) I ett långt personligt samtal beskrev F händelserna 2007-2008, och bekräftade också att man sökt undvika medial uppmärksamhet och att de inblandade flickorna bett att få vara anonyma i beskrivningar av ärendet. I alla väsentliga delar sammanföll hans beskrivning med det vittnesmål, som dåvarande komministern i församlingen I återger i sitt vittnesmål, som hänvisas till längre fram i mitt yttrande. Jag fick också vid detta samtal en beskrivning av hur konfrontationen gått till då K inbjudits till sin arbetsledare domprostens trädgård för ett arbetssamtal och fika. Där mötte också biskop E upp och tillsammans konfronterade de K med uppgifterna om de olämpliga sexuella kontakterna, som K tillstod. Stiftspsykologen M och kyrkorådets dåvarande ordförande G väntade i domprostgården och kunde genom fönstret iakta konfrontationen. - - -

I samband med konfrontationen var alltså just de tre personer samlade som agerade å kyrkans vägnar i förhållande till K under händelseförloppet fram till Ks avsägelse och uppsägning: Kyrkorådets ordförande i domkyrkoförsamlingen, domprosten och biskopen. Deras agerande var dock inte av sådant slag som är underkastat krav på att det dokumenteras, vilket inte heller skedde. Såväl entledigandet från vigningstjänsten som från tjänsten i församlingen gjordes på grundval av skriftlig begäran respektive uppsägning från K själv.

Vid mitt samtal med H kunde hon därefter bara bekräfta det jag redan fått veta om händelserna, självfallet inom ramen för vad hon utifrån sin roll som kontaktperson kunde meddela.

Jag intervjuade under vintern-våren 2011-2012 även flera andra personer som arbetat nära K, för att få en fördjupad och breddad bild av skeendet, situationen inom det ungdomsarbete K var ansvarig för under denna period och personen Ks beteende under denna tid. Jag kan inte utan deras medgivande nämna dessa personers namn eller citera dem, men vid behov kan jag återkomma till deras berättelser efter att ha stämt av med dem.

K var en helt okänd person för mig fram till dess att han kontaktade mig hösten 2011. Med kunskap om vad jag fått veta efter det första mötet behövde jag skaffa mig en uppfattning om vederbörandes självbild, hans syn på händelserna 2007-2008 liksom vad som hänt därefter och hur han nu såg på sin situation.

Därför genomförde jag nu ytterligare några samtal med K kring detta, varefter jag anlät M för att föra ett antal samtal med K för att hjälpa mig med bedömningen av Ks personliga utveckling. M kände ju också väl till situationen 2007-2008.

Inriktningen i dessa samtal bestämdes av M utifrån tre frågeställningar: – Ks sätt att uppfatta och tolka sig själv, andra människor och händelser. – Ks känslorepertoar, det vill säga rörlighet av känslor och deras uttryck i olika situationer. – Ks förhållande till andra människor.

Efter denna process gjorde jag, tillsammans med M, bedömningen att K behövde ytterligare bearbeta sin person såväl med hjälp av psykoterapi, som med hjälp av självvårdare. Därefter sökte K ytterligare en serie terapimöten med psykolog förutom självvårdarkontakter med en präst.

Under 2013 återupptog K kontakten med mig. I mars 2014 inkom K med en ansökan till domkapitlet om att återfå behörigheten att utöva vigningstjänsten som präst.

Domkapitlets beredning

Den självklara utgångspunkten för mina och domkapitlets bedömningar har varit nolltolerans mot sexuella övergrepp i kyrkans sammanhang. Just av denna anledning var det viktigt för domkapitlets beredningsgrupp att få en så tydlig bild som möjligt av vad som skett 2007-2008, men dessutom av vad som skett därefter.

Beredningsgruppen, och sedermera domkapitlet, grundade sin bedömning av skeendet som ledde fram till avsägelsen av behörigheten som präst 2008 främst på vittnesmål från prästen I - - -, samt domprosten F och biskop E. Dessa tre tillskrevs av beredningsgruppen genom undertecknad - - -. F avböjde att lämna skriftligt vittnesmål. Det I beskrivit i sin skriftliga redogörelse om skeendet 2008 var en central del i grunden för bedömningen av detta. Det fanns ingen motsättning mellan vad I redogjort för och vad F muntligen redovisat inför beredningsgruppen och domkapitlet. Även det H muntligen

beskrivit, och som jag hade redovisat för beredningsgruppen, stämde överens med detta och gruppen fann inget behov av förnyad kontakt med henne.

I Es vittnesmål till beredningsgruppen finns några komplikationer:

1. Det kan förefalla av texten som att H varit med och givit råd om att undvika ett reguljärt domkapitelärende genom att vara inkluderad i det av mig understrukena vi nedan, något hon bestämt avvisar.

Jag gjorde som preses i domkapitlet klart för [K] att om vi drar detta i domkapitlet är avsättning enda möjliga påföljden, men ville dock om möjligt undvika en medieskandal som på det lilla Y allvarligt hade skadat de utpekade flickorna. Det var också W:s bedömning att en sådan skulle skada dem allvarligt. Därför gav vi [K] möjligheten att själv begära entledigande och undvek skrivelser. - - -

- - - Några indikationer om tidigare händelser av det slag som inträffade i X, och som uppdagades sommaren 2008 finns inte dokumenterade.

2. Här ges också en tidsram och kriterier (efter minst fem års dokumenterad behandling) för eventuell ny behörighetsprövning. Detta avviker såväl från tidigare telefonsamtal med mig (tre till fem år), tidigare kontakter med K (tre till fem år) som från senare uppgifter av biskop E i media om att det över huvud taget skulle vara otänkbart att på nytt ge K behörigheten åter.

Inget förslag väcktes i domkapitlet att kalla de inblandade flickorna. Detta på den grund som domarledamoten J även formulerat i svar till media efter beslutet:

Enligt svensk rättstradition har målsägande inte den ställningen att de äger rätt att påverka påföljders avslut eller upphörande. Detta får anses gälla även när en person med stöd av kyrkoordningen ansöker om att återfå behörigheten.

Denna rättsprincip innebär att tidigare berörda personer skyddas från att behöva vara del av denna nya rättsliga prövning. Ingen behöver ställas inför att göra bedömningen 'kan jag förlåta?' eller 'kan jag lämna detta bakom mig?' etc. Principen medför även att den prövade eller sökande inte heller ska kunna bli utlämnad åt godtycke utan få en rättssäker prövning.

Anmälarna utgår från att det finns risk för återfall, 'vilket erfarenhetsmässigt anses troligt'. Det är självklart att såväl beredningsgruppen som domkapitlet fokuserat på denna fråga och tagit med den i bearbetning och bedömning. Domkapitlets utgångspunkt har dock även varit att det är möjligt för människor att med hjälp av olika rehabiliteringsinsatser och förändrade livsomständigheter att lära sig hantera sin livssituation på ett konstruktivt och moget sätt och således förändras.

Den långa processen från det första mötet med K 2011 intill dess frågan om återgiven behörighet kom att väckas i domkapitlet grundas också på en försiktighet i ett ärende av detta slag, för att kunna bedöma om en verklig utveckling och rehabilitering skett. Därav rekommendationen 2012 av ytterligare tid för psykoterapi samt självvårdskontakt med en erfaren präst.

Utöver detta inhämtade beredningsgruppen yttranden från en rad personer som följt Ks utveckling under senare år och inhämtade även referenser från nuvarande och tidigare arbetsgivare.

Möjlighet och gränser för kommentarer och debatt efter beslutet

Efter beslutet fanns en beredskap att svara på frågor inom de gränser domkapitelsekretsen medger. Protokollet fanns tillgängligt från beslutsdagen 2015-01-16 på stiftskansliet.

Den 12 februari, olyckligtvis i samband med att jag reste iväg för visitationsresa till U, kom den första mediereaktionen på beslutet. I en artikel med intervjuer av G, tidigare ordförande i kyrkorådet och biskop emeritus E kritiserades biskopens och domkapitlets beslut skarpt. Själv var jag citerad från en tidigare intervju med samme journalist. - - -

Därmed hade två av de tre ovan nämnda, som var de agerande för stift och församling i ärendet 2008 trätt fram i media, och den tredje, domprosten, anslöt sig något senare och riktade även han kritik mot beslutet. Inom de närmaste dagarna togs också en del initiativ till att skapa opinion mot biskopens och domkapitlets

beslut på sociala media.

En komplikation i mediahanteringen har varit att min företrädare gång på gång i media påstått att han inte haft en aning om att en domkapitelsprocess pågick, trots att han 2014-09-08 blivit uppmanad att berätta om fakta från 2008, och även besvarat denna förfrågan. Jag har inte velat gå in och närmare kommentera detta då jag funnit att det låg under domkapitelsekretessen. Genom en enkel 'diariefråga' kunde dock biskop N avslöja detta faktum i Svenska Dagbladet 2015-04-07. - - -

En annan komplikation är självfallet att jag även i övrigt i media inte kunnat kommentera sådant som ligger under sekretess, vilket begränsar möjligheten att gå in i debatt i media. I denna process, som i alla rättsprocesser, kan det inte vara så att alla kan få veta allt. Såväl rättssäkerheten som oskyldiga inblandades personliga integritet skulle då vara hotad. Dock ställde jag, så snart det var möjligt efter min hemkomst från U, upp på upprepade intervjuer i Y Allehanda, Y Tidningar, Hela Y, Radio Y, Kyrkans Tidning och Aftonbladet med flera.

Dessutom har domarledamoten, efter begäran om mitt samtycke, besvarat i massmedia frågor som G där ställt samt upplyst om bland annat kyrkoordningens regler för hantering av ett aktuellt ärende.

Sakupplysningar har också lagts ut på stiftets hemsida.

Nya uppgifter?

I sociala media och tidningar har en del allvarliga uppgifter framförts, som skulle kunna innebära att K skulle ha utfört andra gärningar än de som var kända av domkapitlet vid beslutet om att förklara K åter behörig. Jag har vid upprepade tillfällen uppmanat till att ställa uppgifterna om sådana gärningar under rättslig prövning. Jag har uppmanat till detta i samtal, i samband med intervjuer och även genom egna insändare i Y-pressen. Såvitt jag vet har hitintills inga sådana anmälningar gjorts.

Tillagd bilaga till anmälan

Den nytilkomna bilagan med artikel ur tidskriften Horisont föranleder endast en kommentar utöver de ovan givna: Det är självfallet nödvändigt för en biskop att ha en serie av samtal med den som vill bli åter antagen till vigningstjänsten för att möjliggöra ett väl grundat självständigt beslut i ärendet.

Min bedömning och grund för bestridandet

De grunder som anges för anmälan är att det fanns

- 1 Brister i underlaget och informationshämtningen inför beslutet och
- 2 att beslutet brister i etiskt omdöme samt
- 3 att det funnits brister i hanteringen av allmänhetens reaktioner.

Anmälarna fokuserar i allt väsentligt på mig personligen i dessa grunder för sin anmälan, något som de dock inte förmår hålla isär från min roll som biskop i denna kollektiva process, nämligen som ledamot i beredningsgruppen och som ordförande i domkapitlet.

Domkapitlet står inte under ansvarsnämndens tillsyn. Beslut fattat av ett domkapitel kan därför inte komma ifråga för nämndens prövning.

Förvisso har biskopen i ett ärende som det aktuella två uppgifter som relaterar till varandra, dels att självständigt på grund av vad som utretts ta ställning till om ansökan ska underställas domkapitlet för materiell prövning, dels att, i så fall, i domkapitlet efter föredragning och vid omröstning avge sitt votum. Skulle emellertid biskopen inför omröstningen finna att grund inte längre föreligger för sitt tidigare ställningstagande, har domkapitlet inte annat val än att konstatera att förutsättning inte finns för vidare prövning. Det finns exempel på att en biskop först

när ärendet har hamnat hos Svenska kyrkans överklagandenämnd har ändrat sig. Vid bifall till ansökan kan således biskopen som domkapitlets ordförande inte i sak ställas till ansvar av Ansvarsnämnden.

Domkapitlets beslut var enhälligt. Beslutet grundades på det material som beredningsgruppen redovisade. Jag kan därför inte finna att jag personligen ej på ett fullgott sätt gjort vad på mig ankommit i vad avser de i anmälan angivna grunderna. Jag menar att detta stöds av den redovisning som ovan lämnats om ärendets handläggning.

Min hantering av 'allmänhetens reaktioner' i media, närmare bestämt de som till stor del har styrts av ett fåtal personer med ansvarsuppgifter i Svenska kyrkan, har syftat till att finna en rimlig balansgång i massmedia mellan å ena sidan omsorgen om kyrkans anseende och de drabbades situation och å den andra om allmänhetens berättigade intresse av saklig information. Att båda sidor i ett ärende som det aktuella anser att balansen har haltat är svårt att undvika. Jag anser att jag gjort mitt bästa för att belysa korrekta sakförhållanden i den mån detta inte förhindrats av sekretess.

I varje fall menar jag att det sätt som jag utfört mina arbetsuppgifter på och de ställningstaganden som jag har kommit fram till inte kan anses strida mot de vigningslöften som jag som biskop har avlagt.

Avslutning

Som biskop och domkapitlets ordförande har jag alltid bemödat mig om att följa Svenska kyrkans rättsordning, och så 'värna kyrkans ordningar' som jag lovat i mina biskopslöften.

Som biskop och människa tillåter jag mitt hjärta att gråta över de sår som orsakades av händelserna för sju-åtta år sedan. Samtidigt sörjer jag också över de sår som rivits upp och de nya sår som drabbat människor i det fördolda genom den senaste tidens publika stormar."

Ansvarsnämnden har inhämtat domkapitlets akt i ärendet om behörigförklaring, Dnr 332 2014-19.

D har vid Ansvarsnämndens sammanträde den 4 september 2015, där han närvarade personligen, tillagt bl.a. följande.

"Tröskeln för att återfå vigningstjänsten, när bakgrunden till avsägelsen är händelser som de aktuella, är högre än när det är fråga om prövning vid inträde. Hans uppfattning är att K hade skilts från vigningstjänsten 2008 om det då hade skett en utredning och domkapitlet hade fattat beslut i frågan. Första gången han kontaktades av K, en för honom då okänd person, med anledning av en förfrågan från denne om återfående av vigningstjänsten var under hösten 2011. Eftersom det inte fanns någon dokumentation av vad som föregått obehörigförklaringen fick han göra ett detektivarbete. Han tog förutsättningslöst de kontakter han redogjort för i yttrandet. Bedömningen blev då, 2012, att K behövde bearbeta sin personliga problematik ytterligare, varför det vid den tiden inte kunde bli aktuellt med återfående av vigningstjänsten. Han förlitade sig på Ms utlåtande. De var överens om att ytterligare bearbetning behövdes. K skulle på nytt ta kontakt med psykoterapeut och med sin själavårdare, vad han kan minnas en präst i V. Han har alltid varit tydlig mot K och klargjort att det inte var fråga om själavårdande kontakter dem emellan eftersom han skulle vara med om att fatta beslut i behörighetsfrågan. Han har också uppmanat K att söka en egen själavårdare. K inkom med sin formella ansökan om återfående av vigningstjänsten till domkapitlet i mars 2014. Han gjorde bedömningen att det inte fanns anledning att kontakta de flickor som haft relationer med Ks vilka föranledde obehörigförklaringen. Enligt uppgift bodde de inte kvar på Y och hade på olika sätt gått vidare i livet. Han skaffade sig i stället kunskap genom kontakter med de som funnits omkring dem. Han frågade också K om han haft kontakt med flickorna. K svarade att han haft vissa kontakter per brev och e-post, men inte i tiden efter det att han kontaktade biskopen. När det gäller Ms utlåtanden har han inte funnit skäl att inhämta en 'second opinion'. M har varit inkopplad i ärendet redan från början, dvs. 2008. Han instämmer i dennes bedömning att det har skett en radikal förändring i Ks beteende över tid. Han vill också betona att de omständigheter som O, T, påtalar, ligger i tiden före det att han och M gjorde bedömningen att K inte hade färdigbearbetat sina problem."

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar (Robert Schött, Ingemar Söderström, Thomas Stoor och Elisabeth Engberg) anförde i beslut 2015-10-01 följande.

Svenska kyrkans ansvarsnämnd är ett särskilt organ tillsatt av Kyrkomötet. Ansvarsnämnden ska självständigt fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen.

Enligt 10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7 § kyrkoordningen ska Ansvarsnämnden pröva frågor om biskopars behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst.

I egenskap av tillsynsorgan får Ansvarsnämnden med tillämpning av 57 kap. 3 § kyrkoordningen även utan anmälan ta upp frågor om hur biskoparna utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften.

Ansvarsnämnden ska med tillämpning av 30 kap. 4 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om han eller hon har övergett Svenska kyrkans lära, genom egen ansökan begär det eller har utträtt ur Svenska kyrkan.

Ansvarsnämnden får med tillämpning av 30 kap. 5 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om biskopen

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,
2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon fått veta under bikt eller enskild själavård,
3. på grund av sjukdom eller annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vigningstjänsten, eller
4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

Ansvarsnämnden konstaterar att de omständigheter som A m.fl. har anfört, närmast skulle kunna hänföras till punkterna 1 och 4 ovan; att D enligt deras uppfattning har brutit mot sina vigningslöften och/eller i avsevärd mån skadat det anseende en biskop bör ha.

Kyrkoordningens bestämmelser om obehörigförklaring av präst på egen begäran respektive återfående av behörigheten efter en sådan förklaring innebär följande. En präst ska, enligt 31 kap. 11 § p 2 kyrkoordningen, förklaras obehörig om han eller hon genom en egen ansökan begär det. En präst som har förklarats obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst får förklaras åter behörig, om förhållandena ändrats på ett sådant sätt att prästen kan anses lämplig att utöva sitt uppdrag. En sådan förklaring får ske endast om biskopen godkänner den, se 13 § i samma kapitel. Det är på intet sätt självklart att den som förklarats obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst ska återfå behörigheten bara därför att det som lagts till grund för obehörigheten har upphört. I sådana situationer behövs en grundlig analys av på vilket sätt situationen har ändrats och om vederbörande i fortsättningen kan anses lämplig att utöva sitt uppdrag. Biskopen har ett självständigt och avgörande inflytande, veto, i frågan om någon ska förklaras åter behörig. Detta ligger i linje med att biskopen har att göra en egen prövning i fråga om prästvigningen. (Se CsSkr 1999:3 s. 2-401). Att biskopen har uttalat att hon eller han godkänner att en präst förklaras åter behörig att utöva kyrkans vigningstjänst, är inte ett tillräckligt skäl utan endast en förutsättning för att förklara någon åter behörig. Domkapitlet ska fatta ett självständigt beslut byggt på en grundlig analys av hur situationen efter obehörigförklaringen har ändrats och om prästen i fortsättningen kan anses lämplig att utöva sitt uppdrag. Samma förutsättningar för prövningen om någon ska förklaras åter behörig gäller, oavsett om obehörigförklaringen grundas på egen ansökan eller beslutas av andra skäl. Grunderna för obehörigförklaring kan dock vara av betydelse vid prövningen. Se Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan 2014 med kommentarer och angränsande lagstiftning, sid. 369 och 388.

A m.fl. har gjort gällande bl.a. att biskopen och domkapitlet inte har gjort den utredning som behövs inför beslutet om att förklara K åter behörig att utöva vigningstjänsten. Ansvarsnämnden vill inledningsvis framhålla att beslutet om förklara K åter behörig att utöva vigningstjänsten har fattats av domkapitlet. Det är domkapitlet som ska se till att det finns ett tillräckligt beslutsunderlag inför ett sådant ställningstagande. Ansvarsnämnden inte har att granska domkapitlets handläggning och inte heller biskopen i dennes roll som ledamot av domkapitlet. Kyrkoordningen innehåller för övrigt inte någon allmän bestämmelse om vilken omfattning och kvalitet en beredning ska ha inför

beslutsfattande, utan det är därför det beslutande organet, i detta fall domkapitlet, som avgör om ett ärende har beretts tillräckligt och om beredningen har tillräckligt hög kvalitet. Det finns inte heller särskilda bestämmelser om vilket underlag och vilken utredning biskopen ska ha som underlag för sitt ställningstagande enligt 31 kap. 13 § kyrkoordningen. Det får dock förutsättas att denne har inhämtat så mycket information från olika källor, däribland den berörde prästen, att det finns ett gott och tillräckligt underlag för det självständiga ställningstagande han eller hon enligt 31 kap. 13 § kyrkoordningen har att göra i behörighetsfrågan.

Av handlingarna framgår att K var helt okänd för D när denne hösten 2011 kontaktade biskopen. D kontaktade då i sin tur tidigare biskopen, E, och andra personer inom kyrkan som varit delaktiga i hanteringen av Ks ärende under 2008. De uppgifter han fick av K själv och av andra, bl.a. f.d. stiftspsykologen M som hade flera samtal med K, ledde till bedömningen att K behövde ytterligare tid att bearbeta sin problematik. Det blev i det skedet inte aktuellt med en ansökan om att återfå vigningstjänsten.

Det framgår vidare av utredningen att D efter den inledande kontakten 2011 fortsatte att ha kontakt med K fram till dennes ansökan till domkapitlet i mars 2014. D har uppgett att han varit noga med att upplysa K att deras kontakt inte var av självavårdande karaktär och uppmanat denne att skaffa en egen självavårdare, något som K sade sig ha gjort. Det kan dock inte uteslutas att K uppfattade samtalen med D som i vart fall delvis självavårdande. Det kan inte anses som lämpligt att ha denna typ av kontakter i ett ärende som sannolikt kommer att leda till en ansökan om behörigförklaring, där biskopen ska göra en självständig prövning av en sökandes lämplighet. En biskop, eller för den delen en präst i motsvarande situation, har skyldighet att i inledningen av samtal som de aktuella göra klart vad som gäller ifråga om självavård, vilket har bl.a. har med tystnadsplikten att göra, så att missförstånd kan undvikas.

Som redovisats ovan gav D M i uppdrag att göra en psykologisk bedömning avseende möjligheten för K att återgå till att arbeta som präst i Svenska kyrkan. De första samtalen genomfördes under 2012 och då gjordes bedömningen, som anförts ovan, att K behövde ytterligare tid att bearbeta sina problem. Efter Ks ansökan till domkapitlet i mars 2014 genomförde M ytterligare samtal med honom. Detta samtal, vilket ägde rum i maj 2014, dokumenterades och ingår i domkapitlets akt och beslutsunderlag. M ingick, liksom biskopen, i domkapitlets beredningsgrupp. Även denna grupp hade intervjuat K vid två tillfällen. Gruppen redovisade som sin samstämmiga uppfattning att K, på anförda skäl, skulle erbjudas möjlighet att återinträda i vigningstjänsten.

D har uppgett att han såg det som naturligt att ingå i domkapitlets utredningsgrupp eftersom han då skulle få ett bättre underlag för sitt ställningstagande enligt 31 kap. 13 § kyrkoordningen. Det kan finnas anledning att ifrågasätta detta i ett fall som det aktuella. Biskopens ställningstagande ska vara självständigt och oberoende av slutsatserna i domkapitlets utredning.

När det gäller utredningen av M kan konstateras att denne varit involverad i ärendet alltsedan 2008. Det kan i och för sig vara bra med en retrospektiv granskning av Ks utveckling över åren, men i detta fall borde biskopen i vart fall ha inhämtat ett ytterligare utlåtande från någon som skulle kunna göra en mer oberoende bedömning av Ks aktuella psykologiska status och lämplighet att utöva vigningstjänsten. Det som skulle prövas var Ks lämplighet att arbeta som präst inom Svenska kyrkan, och inte specifikt inom X stift. Det kan också noteras att de slutsatser som dras angående den förbättrade bild som M och beredningsgruppen fått av K, inte synes vara säkerställd genom kontroll med andra kunskapskällor, t.ex. den psykolog K anlitate.

Ansvarsnämnden finner i övrigt inga skäl till kritik av biskopens utredning i ärendet.

Sammanfattningsvis finner Ansvarsnämnden, med den kritik som uttalats ovan, att det inte har framkommit någon omständighet som skulle kunna innebära att D har brutit mot sina vigningslöften eller att han i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha. A m.fl.:s anmälan föranleder därför inte någon åtgärd från Ansvarsnämndens sida.

Ärendet skrivs av från vidare handläggning.

Ansvarsnämndens beslut: As, B och Cs anmälan ger inte anledning till åtgärd av Ansvarsnämnden.
Ärendet skrivs av.

Sökord: Obehörighet.

Ärende: AN 2015/4

Beslut: 8/2015